

Sygnatura akt II Ca 589/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 października 2021 roku

Sąd Okręgowy w Krakowie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Barbara Kursa
-----------------	----------------------

Protokolant: sekretarz sądowy Izabela Dunikowska

po rozpoznaniu w dniu 14 października 2021 roku w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa Gminy Miejskiej K.

przeciwko Syndykowi masy upadłości B. S. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej oraz strony pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa Podgórze w Krakowie z dnia 15 stycznia 2021 roku, sygnatura akt I C 1614/20/P

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddala;

II. oddala apelację strony powodowej;

III. zasądza od strony powodowej Gminy Miejskiej K. na rzecz Syndyka masy upadłości B. S. (1) - K. W. kwotę 1767,00 zł (jeden tysiąc siedemset sześćdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Sędzia Barbara Kursa

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 14 października 2021 r.

Niniejsza sprawa była rozpatrywana w postępowaniu uproszczonym, w którym przyjęto model apelacji ograniczonej. Funkcją apelacji ograniczonej nie jest ponowne rozpoznanie sprawy, lecz wyłącznie kontrola wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji przez pryzmat zarzutów apelacyjnych. Innymi słowy, celem apelacji w postępowaniu uproszczonym jest badanie wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji z punktu widzenia jego zgodności z materiałem procesowym pozostającym w dyspozycji sądu orzekającego w granicach wyznaczonych przez treść zarzutów apelacji.

Odmienności przyjętego modelu postępowania uproszczonego znajdują swój wyraz także w odniesieniu do reguł sporządzania uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji. Zgodnie z art. 50513 § 2 k.p.c., jeżeli sąd drugiej instancji

nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Sąd Okręgowy na gruncie rozpatrywanej sprawy nie prowadził postępowania dowodowego w toku postępowania apelacyjnego, stąd niniejsze uzasadnienie sporządzono zgodnie z dyspozycją powołanego wyżej przepisu.

Apelacja pozwanego okazała się zasadna, natomiast apelacja strony powodowej nie zasługiwała na uwzględnienie.

W art. 327¹ § 1 k.p.c., który przejął treść normatywną art. 328 § 2 k.p.c. w jego uprzednio obowiązującym brzmieniu, ustawodawca określił elementy składowe uzasadnienia orzeczenia, a więc tej jego części, która ze swej istoty powstaje i jest doręczana stronom już po rozstrzygnięciu sprawy. Wadliwości uzasadnienia orzeczenia pozostają zatem z reguły bez wpływu na merytoryczną ocenę trafności rozstrzygnięcia. Zarzut naruszenia art. 327¹ § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę apelacji wówczas, gdy motyw wyroku zaskarżonego orzeczenia nie obejmuje wszystkich koniecznych jego elementów, a zaistniałe braki są na tyle istotne, iż znacząco utrudniają lub uniemożliwiają kontrolę instancyjną rozstrzygnięcia. Tylko wówczas zachodzą podstawy do stwierdzenia, że uchybienie przepisowi art. 327¹ § 1 k.p.c. mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie w sprawie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, LEX nr 109420). Różnego rodzaju braki bądź sprzeczności w treści uzasadnienia orzeczenia mogą być podnoszone jako zarzuty apelacyjne, dopiero jednak rzeczywista niemożność odczytania podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji uzasadnia uchylenie wyroku z racji uchybienia przepisowi art. 327¹ § 1 k.p.c. W rozpoznawanym przypadku sytuacja taka nie zachodzi, gdyż uzasadnienie wyroku w sposób dostateczny ujawniało podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, jej ocenę prawną i czynniki, jakimi kierował się Sąd pierwszej instancji, uwzględniając powództwo w całości. W konsekwencji, zarzut kwestionujący prawidłowość (kompletność) uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie mógł odnieść żadnego skutku.

Poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia o faktach były prawidłowe i nie zostały uczynione przedmiotem zarzutów apelacyjnych, co zwłaszcza w modelu apelacji ograniczonej wykluczało ingerencję sądu odwoławczego w tę płaszczyznę orzeczenia. W tym stanie rzeczy, podstawą faktyczną niniejszego wyroku pozostawały poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy przyjmuje jako własne bez zbędnego ich powielania.

Dla problematyki zaspokajania wierzytelności w toku postępowania upadłościowego istotne znaczenie ma czynnik temporalny. Zasady zaspokajania wierzytelności wykazują bowiem pewne odmienności w zależności od chwili ich powstania. Cezurą czasową jest w tym przypadku data ogłoszenia upadłości dłużnika. Z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości, obejmującą majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego (z pewnymi wyjątkami), a masa upadłości służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego, co wynika art. 61 i 62 ustawy z dnia 28 lipca 2003 r. Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2019 r., poz.498 j.t.- „u.p.u.”). Z chwilą ogłoszenia upadłości likwidacyjnej upadły traci prawo zarządu swoim majątkiem, który w efekcie staje się masą upadłości. Zarząd masą upadłości przejmuje syndyk.

Stosownie do art. 144 ust. 1 i 2 u.p.u. ogłoszenie upadłości wywołuje ipso iure skutek procesowy w postaci utraty legitymacji procesowej upadłego w odniesieniu do postępowań dotyczących masy upadłości. Reguła ta dotyczy zarówno postępowań wszczętych przed ogłoszeniem upadłości, jak i postępowań wszczętych po ogłoszeniu upadłości. Co istotne jednak, upadły pozostaje stroną tych postępowań w znaczeniu materialnoprawnym i jest też podmiotem stosunku prawnego, na tle którego wyniknął spór. Brak legitymacji formalnej upadłego nie jest bowiem równoznaczny z brakiem po jego stronie zdolności prawnej, tj. zdolności bycia podmiotem praw i obowiązków. Skutki ogłoszenia upadłości dotyczą sfery jego zdolności do czynności prawnych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego: z 23.01.2007 r., III CSK 275/06, LEX nr 277283; postanowienie Sądu Najwyższego z 21.07.2011 r., V CZ 37/11, LEX nr 898281; wyroki Sądu Apelacyjnego w Krakowie z: 23.06.2015 r. I ACa 464/15, LEX nr 1794377 i z 20.11.2012 r., I ACa 1034/12, LEX nr 1289453; wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z: 31.03.2015 r., VI ACa 481/14, LEX nr 1680077 i 28.07.2009 r., VI ACa 37/09, LEX nr 1120253).

Upadły zachowuje jednak legitymację w sprawach, które nie dotyczą masy upadłości (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.10.2016 r., sygn. akt I CSK 714/15, LEX nr 2151462). W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie strony powodowej nie dotyczy masy upadłości, a odmienna ocena Sądu pierwszej instancji nie była uprawniona.

Zasadniczo właściwym trybem dochodzenia należności od upadłego przez wierzyciela jest zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Wierzyciel powinien zatem zgłosić sędziemu-komisarzowi swoją wierzytelność w terminie wyznaczonym w postanowieniu sądu o ogłoszenie upadłości (art. 236 u.p.u.). Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym jest formą sądowego dochodzenia roszczeń. Postępowanie upadłościowe jest bowiem postępowaniem sądowym, a zgłoszenie wierzytelności przez wierzyciela jest, co do zasady, przesłanką do uzyskania przez uprawnionego ochrony prawnej w tym postępowaniu. Zgłoszenie wierzytelności pełni zatem w postępowaniu upadłościowym funkcję powództwa (tak: A. Jakubecki, Zgłoszenie i ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym (w:) System Prawa Handlowego, red.S. Włodyka, A. Szumański, t. 6, Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2016, s. 980).

Powyższa zasada nie znajduje jednak zastosowania w przypadku, gdy wierzytelność powstała po dniu ogłoszenia upadłości czyli tak jak w niniejszej sprawie.

W postępowaniu upadłościowym zgłoszeniu (ani ustaleniu) nie podlegają wierzytelności w stosunku do masy upadłości, tzn. nie są umieszczane na liście wierzytelności, nawet gdyby miały być zaspokojone w ramach planu podziału funduszu masy. Wynika to z art. 236 ust. 1 u.p.u., który stanowi, że z trybu zgłoszenia wierzytelności może skorzystać wierzyciel osobisty upadłego, a nie wierzyciel masy upadłości. Właściwym trybem dochodzenia wierzytelności w stosunku do masy upadłości, powstałych po ogłoszeniu upadłości jest proces przeciwko syndykowi masy upadłości (zob. P. Janda, Prawo upadłościowe. Komentarz - do art. 236, LEX nr 10703; P. Zimmerman, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz - do art. 236 Prawa upadłościowego, Legalis).

Na gruncie rozpatrywanej sprawy zagadnieniem kluczowym pozostawało rozstrzygnięcie, czy dochodzona należność zalicza się do przybliżonej powyżej kategorii wierzytelności w stosunku do masy upadłości. W ocenie Sądu Okręgowego odpowiedź na to pytanie jest negatywna.

Zgodnie z art. 62 u.p.u. w skład masy upadłości wchodzi majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego, z wyjątkami określonymi w art. 63-67a u.p.u. Powstała po ogłoszeniu upadłości wierzytelność w stosunku do masy upadłości wynika z czynności dokonanych przez syndyka albo ze stosunków prawnych nawiązanych jeszcze przed ogłoszeniem upadłości. Wierzytelności w stosunku do masy upadłości to zatem przede wszystkim koszty postępowania upadłościowego, ale też np. należności ze stosunku pracy przypadające za czas po ogłoszeniu upadłości oraz zobowiązania z zawartych przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości umów, których wykonanie powierzono już syndykowi. Masy upadłości nie dotyczą z kolei roszczenia majątkowe odnoszące się do mienia niewchodzącego do masy upadłości (art. 63-67 u.p.u.), roszczenia, które ze względu na swój charakter nie podlegają zaspokojeniu z masy upadłości, roszczenia dotyczące praw niezbywalnych oraz roszczenia dotyczące majątkowych praw podmiotowych związanych ściśle z osobą dłużnika. W tego rodzaju sprawach upadły zachowuje samodzielną legitymację procesową.

W niniejszej sprawie dochodzone roszczenie dotyczyło szczególnej postaci świadczenia odszkodowawczego, którego źródłem nie była umowa ani działanie syndyka, lecz ściśle osobiste naruszenie przez upadłego obowiązku zwrotu lokalu mieszkalnego po wygaśnięciu tytułu prawnego do jego zajmowania (art. 18 ust. 1-3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego- Dz. U. z 2001 r., Nr 71, poz. 733 ze zm.- „u.o.p.l.”). Roszczenie przewidziane w art. 18 ust. 1-3 u.o.p.l. powstaje po zakończeniu obligacyjnego stosunku prawnego, które winno prowadzić do wydania przedmiotu najmu wynajmującemu. W rozpatrywanym przypadku poza sporem pozostawał fakt, iż stosunek najmu lokalu zajmowanego przez B. S. (2) wygasł we wrześniu 2017 r., a więc blisko 2 lata przed ogłoszeniem jej upadłości. Dochodzona należność nie wynikała zatem z umowy zawartej przed ogłoszeniem upadłości ani z aktywności syndyka, lecz była pochodną osobistego zachowania upadłej, polegającego na zajmowaniu lokalu mieszkalnego bez tytułu prawnego, na które syndyk nie

ma żadnego wpływu. W konsekwencji, roszczenie o odszkodowanie za zajmowanie przedmiotowego mieszkania bez tytułu prawnego po ogłoszeniu upadłości, jako związane z osobistym zachowaniem pozwanego, pozostającym poza sferą działań (zadań) syndyka, nie stanowiło wierzytelności dotyczącej masy upadłości. Tym samym, upadła B. S. (2) pozostawała osobiście odpowiedzialna za zadłużenie powstałe po ogłoszeniu upadłości w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego powodowej Gminy po wygaśnięciu najmu i była biernie legitymowana w procesie dotyczącym tego rodzaju należności. A contrario, syndyk masy upadłości nie posiadał legitymacji procesowej biernej w niniejszym postępowaniu. Legitymacja procesowa to z kolei uprawnienie konkretnego podmiotu (legitymacja czynna) do występowania z konkretnym roszczeniem przeciwko innemu oznaczonemu podmiotowi (legitymacja bierna) wypływająca z prawa materialnego. Posiadanie legitymacji procesowej jest przesłanką zasadniczą, warunkującą możliwość uwzględnienia roszczenia, a jej niespełnienie (zarówno co do legitymacji procesowej czynnej, jak i biernej), prowadzi do wydania wyroku oddalającego powództwo.

Jedynie na marginesie godzi się podzielić spostrzeżenie poczynione w apelacji powodowej Gminy co do nieprawidłowości konstrukcji sentencji zaskarżonego wyroku, w której wyrzeczono o zasądzeniu świadczenia „z masy upadłości”. W istocie bowiem w razie uwzględnienia powództwa przeciwko syndykowi sentencja wyroku winna wskazywać pozwanego (tj. syndyka) bez odwołania do samej masy upadłości. Uchybienie to, w świetle poczynionych powyżej rozważań, pozostawało jednakże bez znaczenia z punktu widzenia ostatecznego wyniku postępowania, który stanowił pochodną braku legitymacji procesowej biernej po stronie pozwanego syndyka.

Z kolei przy oznaczaniu syndyka jako podmiotu postępowania cywilnego w sentencji orzeczenia nie jest konieczne podanie imienia lub nazwiska zarządcy (gdy jest on osobą fizyczną) lub nazwy (gdy jest on osobą prawną). Takie oznaczenie ma tylko znaczenie informacyjno-porządkowe. Wynika to z tego, że stroną postępowania jest syndyk jako podmiot pełniący funkcję organu postępowania upadłościowego, a nie jako konkretna osoba fizyczna lub prawna, która przecież może się zmienić. Trzeba też podkreślić, że zmiana na stanowisku syndyka nie stanowi zmiany strony postępowania sądowego lub administracyjnego. Odmiennie stanowisko wyraził jednak na gruncie p.u.n. Sąd Apelacyjny w Poznaniu w postanowieniu z dnia 4 listopada 2003 r. (I Acz 2263/03, niepubl., cyt. za S. Gurgul, Komentarz..., s. 523). Praktyka oznaczania syndyka imieniem i nazwiskiem nie jest jednak błędna i jest spotykana również w niektórych orzeczeniach sądów powszechnych (wyrok SO w Toruniu z dnia 13 września 2011 r., VI Ga 9/10, POSAG 2011, nr 3, s. 76–80) oraz w orzecznictwie Sądu Najwyższego (postanowienie z dnia 27 maja 2010 r., III CZP 32/10, LEX nr 590616).

Na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji pozwany, jako strona ostatecznie wygrywająca proces, działał samodzielnie i nie wykazał poniesienia jakichkolwiek kosztów podlegających refundacji w świetle art. 98 § 1- 3 k.p.c.

Z przedstawionych względów Sąd Okręgowy, uwzględniając apelację pozwanego, zmienił zaskarżone rozstrzygnięcie poprzez oddalenie powództwa, orzekając jak w punkcie I. sentencji niniejszego wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., a apelację strony powodowej jako bezzasadną oddalił na podstawie art. 385 k.p.c. (pkt II. sentencji wyroku)

Wynik postępowania odwoławczego uzasadniał obciążenie powodowej Gminy całością kosztów tego postępowania, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania i zasadą kosztów niezbędnych i celowych. Kwota zasądzona z tego tytułu na rzecz pozwanego jako strony wygrywającej stanowiła refundację opłaty od apelacji (400 zł), opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (17 zł) oraz wynagrodzenia fachowego pełnomocnika w osobie adwokata (ustanowionego w postępowaniu apelacyjnym) w wysokości 1.350 zł (75%), to jest w stawce minimalnej ustalonej stosownie do wartości przedmiotu zaskarżenia w oparciu o § 10 ust. 1 pkt 1 zd. 2 w zw. z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), o czym Sąd Okręgowy orzekł w punkcie III. sentencji niniejszego wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

SSO Barbara Kursa